

Delaktighet och sociala mervärden

Seminarium med Dana Wagler och Jane Hjelmqvist oktober 2021

Dana Wagler som driver andelsjordbruket Three Oaks Community farm på Vikbolandet, 3 mil öster om Norrköping, gick över från självhushållning till andelsjordbruk av 3 anledningar: han kände sig uttråkad, ensam och ville börja bidra till och påverka samhället.

Three Oaks arrenderar mark sedan 2019 (3:e säsongen vid tillfället för inspelningen) och har sedan starten ökat antalet andelsägare från 24 till 40. 36 av de andelarna går till privatpersoner och 4 st till en lokal restaurang. Three Oaks levererar under 28 veckor. År 2021 gick första leveransen ut vecka 20 och den sista beräknades levereras v 47. Andelsjordbruket ser till att grönsakerna är redo för leverans, men det är upp till alla andelsägare att hämta sin andel. Odlingen är på 1000 m² och bedrivs i fasta bäddar med ”no dig”-metod. Utöver det finns ett växthus på 100 m² och en del perenner.

Three Oaks drivs som en ekonomisk förening och alla andelsägare är medlemmar i föreningen. Jane Hjelmqvist bor i Norrköping med sin familj och sitter i styrelsen. Jane har också varit andelsägare i Three Oaks under de senaste tre åren. För henne är den sociala biten av att vara andelsägare – att bidra till riskdelningen med producenten – viktig. Då hon inte kan odla själv just nu tilltalar delaktigheten och det personliga engagemanget i andelsjordbruksmodellen henne.

Som med alla föreningar är det olika hur stor delaktighet man har. Three Oaks har märkt att många av medlemmarna uppskattar den sociala delaktigheten som erbjuds i andelsjordbruket. I och med utlämningen träffas man, det finns en facebookgrupp och man kan delta på arbetsdagar för medlemmarna i odlingen. Jane organiserar arbetsdagarna i samråd med Dana. Tanken med de tillfällena är i första hand att man tar itu med ett gemensamt projekt, t.ex. bygga ett växthus.

Vid varje utlämningstillfälle deltar en medlem som stöd till Dana och det administreras av Jane. En fördel som Dana ser i den ekonomiska föreningen är att det finns många olika kompetenser som kan tas tillvara i gruppen. Det möjliggörs till stor del tack vare att Jane fungerar som samordnare medan Dana kan fokusera på odlingen.

På Three Oaks ser Dana två former av delaktighet: medlemmarnas föreningsarbete och transparens. Ansvaret för transparensen ligger på Dana och styrelsen. De

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

Länsstyrelsen
Västra Götaland

delar till exempel med sig av ekonomiska dokument, håller öppna styrelsemöten och genomför enkäter bland medlemmarna där resultatet sen delas. Människor är flockdjur som tycker om att göra nytta, och jordbruk är ensamt och arbetskrävande. Andelsjordbruket knyter ihop de två till en positiv helhet. Medlemmarnas arbete i föreningen ersätts inte ekonomiskt, men i gengäld får de lite extra grönsaker med sig hem. Utgångspunkten är att arbetet är frivilligt och tanken är inte att ersättningen ska styra.

I Three Oaks styrelse sitter Jane och ytterligare en andelsägare, en restaurangandelsägare, markägaren och en andelsägare som till vardags arbetar som rådgivare för ekonomiska föreningar. Ett av föreningens syften är att främja andelsjordbruk i Östergötland. Verksamheten vill vara stöttande gentemot odlaren, Dana, och värna om sina medlemmar. Syftet med att ha markägaren som styrelsemedlem är dels att han ska känna till vad som pågår, dels att hans maskiner och djurgödsel används av Three Oaks. Den transparensen är minst lika viktig för föreningen som för markägaren.

För Dana har det varit en process att anamma tanken med att dela med sig av beslut och processer med andelsägarna, men med tiden har han landat i en större trygghet kring vilka beslut som delas och vilka beslut Dana själv fattar kring odlingen. Ju större gruppen med andelsägare blir, desto mer komplexa blir beslutsprocesserna och det är en process att se vilka i vilka frågor som beslut fattas på olika nivåer.

I kommunikationen med andelsägarna har Three Oaks tagit hjälp av en andelsägare som arbetar just som kommunikatör. Den personen hjälpte föreningen att styra upp kommunikationen på ett effektivt sätt.

Fördelarna med upplägget i Three Oaks är bland annat resiliens – i föreningen är det flera personer som är kapabla och känner till olika delar av verksamheten vilket minskar sårbarheten. Att utnyttja resurser och tillvarata kompetens i föreningen på ett effektivt sätt är en annan fördel. Att kunna klara allt själv betyder inte nödvändigtvis att man måste göra det – ibland är det skönt att kunna luta sig mot andra och det är en viktig fråga för att orka fortsätta över tid.

En nackdel är att det som alltid i relationer kan uppstå friktion men den relationsbyggande delen är en grundpelare i andelsjordbruket. Målet är att andelsägarna ska hjälpa bonden att orka i längden.

Dana tipsar andra som vill starta andelsjordbruk om att ha tålamod – i början kan det kännas som att delaktigheten leder till mer jobb och det kan ta tid innan man upplever att den underlättar. Det kan hjälpa att ta råd från till exempel nyföretagarcentrum, Almi eller Coompanion för att matcha odlarens behov med rätt upplägg för företaget. Jane tipsar om att våga ta tillvara andelsägarnas intressen och kompetenser – att våga släppa in andra i verksamheten och låta samarbetet växa fram.

Att skaffa en samordnare i gruppen underlättar ordentligt då det ger odlaren möjlighet att fokusera på just odlingen. Att ha en andelsägare med en sådan samordnande roll förutsätter inte att företaget drivs som en ekonomisk förening utan det

---

skulle vara möjligt även i andra företagsformer. I Three Oaks fall ansvarar samordnaren Jane för att ta emot och organisera anmälningar till aktiviteter, hon ser till att det alltid finns en person som hjälper till vid utdelningen, hon fungerar också som en andra kontaktperson som andelsägarna kan kontakta om Dana inte kan svara.
